

Књижевност

СЕОСКИ ОРАЧИ

Погурени идете браздом за малим вочићима, док мали раоник на примитивној ралици земљу пара; вучете ви и они терете грубе садашњости... Ваш бич шибан их, а вас скучени оквири друштвеног система.

Орете истом ралицом као ваши предједови. Ногама босим испуцалих пета блатњаву земљу газите, познају се по њој стопале босих ногу, трагови и пукотине. Упијаве земља, црну прашину пере ваш зној, који се слива са уморних тијела, а земља немилосно упија зној, живота и снаге.

Тако с вама бива док трактори леже у магацине. Машине треба да раде да добују човјеку, те узрабљене машине од радних руку истргнуте, чекају на вас да себе препородите и са њих рђу очистите.

О драги орачи, заорали су вашу свијест, покушали су успавати вас и навући мреже таме на ваше уморне очи жезле видика и ширине. Распињу милионе које зарадите ви, на кривој равници жуљавим длановима по глау ваших слабо узрађених њива.

Заорите, дубоко заорите у људске мозгове по стварима и животима који ве гуше... По онима који разасуше срећу и животе ваше. Раскините стеге које коче будућност.

Свије зора и родује се вашем ускрсењу кроз борбу за будућност која синути мора за освојење машина црнова будућности; која ће доијети препород човјечанства.

Видомир Грковић

ДВА „културна“ догађаја у Скопљу

Обих дана у Скопљу приредили су изложбу слика Николе Мартиноски и „Књижевна вест“ Грде Митревић. Све то под покробитом великом територије „Филарме“. Са овим би требало завршити, јер било — па прошло, али је потребно оштрије говорити из рђавога да би се нашла катарза уло-завица са претставницима „Јуно-Србије“.

Никола Мартиноски изложио је 65 радова Цијена 5100 дан. Рибе у тешкојма, па сувоме, мртви при рода у још ој срећи, салата нагадаре, салата луку, салата цвекло, салата гевонг, лубенице, диње, цвијеће, портрети — пријатна власништва, правник и рибе, голе жене — биле је робине, црне преишнице, цитанке са сексе — епиглом, дервиши, дрво-сече, Казниове итд.

Блиједа смјешна боја, мотива и видета испуњава пространу салу Пролетног дома. О томе колика је умјетничка вриједност намазаних платна нека други говоре, јер није сам стручњак за сликарство, т.ј. не знам указати на умјетничку вриједност тамо гдје ју по мом субјективном убјеђењу не налазим. Јер, довести у склад форму са садржином, као основни принцип да би дело било умјетничко, још увијек не значи да је тим самим дело постало умјетничко.

Мартиноски је претставник западног декадентног сликарства. То је члваница коју и сам увиђа (на основу чега другог би могао постати академским сликаром) и која га скучава на своју врлодобру технику наобразбу, у односу на мотиве постојећих прилика, изрази на платну. Он увиђа да у поменутих мотивима не може изразити умјетнички стваралаштво и од те спознаје хтио би да побјегне, тј. прави трзаје, који се очитују у мотивима са периферије, али који, још увијек, нијесу из-

разата претставници поменутог средине.

Груба реалност наше нације на тем платина изражена, а да не говорим о њеном откривању диалектичких супротности, које уловљавају таково стање. Претставници тог периферног живота, управо крвави докуменат постојећег друштвеног стања, који се су отужно сентименталне изјаве, думсани, „бични људи“ у чијим се очима изражава патња уследена неком већом силом. Неједнакост протеста, ниједна црта мржње — вјековима поробљене класе, ниједан снажнији замах, или далековид поглед да се нађе код претставника периферије. Све је њепљива гњвила маса, који ниуком случају не може да буде претставник оних којима припада будућност. И Скопље, коме се очито изражавају сучелавља диалектичких супротности не може бити задовољно претставништвом Н. Мартиноског, бар не она средина из које је дао поменуте мотиве; — она чека свога умјетника, који ће знати да кичом и бојом релизује на платну постојећи моменат, тежак докуменат друштвене историје, која је ослободила садашњицу; и да ју поведе путем ослобођења.

„Књижевно вече“ отворио је г. Видо Латковић и претставио групу „напредних“ књижевника: Ц. Стефановића, Сл. А. Јовановића, В. Петковића, Ј. Д. Костића и Т. Маневића. Из говора г. Латковића осјећа се да не познаје дотичне „младе“ и зато се задржава на питањима која са њима немају никакве везе, наиме говори о умјетности и када једно дело постаје таквим. Студа се добио утисак да г. Латковић учествује у приредбама бранећи тезу „о умјетности“, а не зато да претстави поменути групу, јер она са поменутом тезом нема ничега заједничког.

Важна је једна констатација г. Латковића, а та је: — да су то пи-

сци Ј. Србије, да су они њени стварни претставници... Ово су групе својим радовима паравно побили, јер они нијесу толико тјесногрудни да би се задржали само на ту земљу, већ иду даље и „освајају“ свијет. Зато треба подвући: та група „напредних“ књижевника не може да буде и није претставник Ј. Србије.

Г. Латковић је завршио говор напоменом: да чланови те групе не претстављају људе са израженом идеологијом. Треба исправити: чланови те групе претстављају људе без икаквог идеолошког образовања.

Цело „Стефановић чита своју „социјалну“ поему „Мата Теглач“. Када се не би познавале изјезене пјесме Р. Зоговића и поема „Један погреб у Брадоку“ (М. Голда), морало би се признати да поема „Мата Теглач“ неовисно од аутора, ако је и то могуће, има у себи умјетничког. Али умјетничка страна „Мата Теглач“ отпада, јер је de facto плагијат поменутих пјесам, тј. уколико је плагијат, а гдје то није ту не постоји ничега умјетничког; садржинска страна — живот једног печалбара, је и сувише гупо намјештена да побја законе друштвеног система, чији је продукт Мата Теглач.

Слаба доследност каузалности доприноси потврду још слабије „идеолошке“ изградње аутора. Осјећајући да свијет у хаотичном стању јури у пропад, пјесник се дере из петних жила позивајући у помоћ (S. C. S.) да би се избјегло том срамном суду. А Мата Теглач, који се у Америци „револуционисао“ завршава: „Ја нећу милостињу, већ рада дајте“. Дајте М. Теглачу мало рада тј. би могао на поштен начин зарађивати хлеб и тиме сте удовољили његова хисториска права, дајте Ц. Стефановићу мјесто при неком „напредном“ листу, гдје би могао објављивати своје „социјалне“ репортаже и цвјетати прилошине у салу „Књижевна вест“, који су на „пљемените“ начини рјешили најтеже проблеме садашњице. И тиме сте искористили сву „ре-

Сл. А. Јовановић је био скромнији, није читао своје пјесничке и припоједничке творевине, јер је поштено пожртвоване слике, за то је прочитао свој ми приказ на роман М. Жидине „Калин пут“. Приказ Сл. Јовановића публици није користила за уловљавање романа, већ га је, будући паралично субјективних схватања, употребљива за мјерило памети и психичког стања поменутог „књижевника“. Не можемо је похвалити зато што је узела за тип лирике, која је остале без икаквих жезла атрибуту (Н) „делу недостаје топлине“. Жидина сувише подвлачи моменте класне неједнакости, итд. итд. Млада „Калин пут“ није без недостатака, ипак горепомнута „недостаци“ не могу се приписати у прилик. Да би приказ био општрији Јовановић нам је дао детаљан опис фотографије М. Жидине: очи, чепа, косе и све то довео у склад са талентом, а задуге прете гдје да значе умјетнички дар — генијалност (2).

В. Петковић је читао дужи новеле: „Ти не знаш ништа Верочка“ и „О Петру дрводељу“. Обидвије из београдског живота. Док је читао своје новеле смијешила се на њега „Бијела робина“, и нудила му „топлину“ груди (заборавио сам напоменути да су „књижевници“ читали своја сочиненија испод слике, звана „Бијела робина“, чији је пјесививи, угажени трбух оставио повољнији утисак од прочитаних радова. Символика: проститутка и „књижевници“). Треба признати да г. Петковић знаје врло добро проститутке, али не пут њиховог ослобођења.

Ј. Д. Костић прочитао је четири пјесме. Говорио о мангунским раменима, насмејаним дојкама, расиричаним врашцима; јед-

ном ричећу о „најактуелнијим“ проблемима Ј. Србије. Завршава „Епилогом“: — Кликни пјесму о дјевојци и сутоњу и радост ће изстати друже!“ Све је дивотно, само још дјевојку и пјесму па — рај!

На крају је Т. Маневић, односно један глумац (јер се аутор „нагло“ разболио) прочитао репортажу „Експлоатејшен“. Глумац је уложио сву своју глумачку вјештину да би репортажа оставила повољан утисак, али то је допринијело само „признању“ његове глумачке „обдарености“, а рад није добио икаквог преимућства.

Репортажа се може приказивати једном реченицом: Т. Маневић протествује зашто енглески капитал експлоатише наша рудна богатства, кад имамо свој домаћи капитал. Једна бдижа пријатељица Т. Маневића (Ј. П.) усхићена његовом репортерском славом изјавила је: „Маневић је дао оно што је могао дати“. Сасвим тачно, од њега се више није могло очекивати.

Тако су завршена ова два „културна“ догађаја, а приреднички одбор је послје приредбе — уз пратњу цаза и шприцера прославио свој „успјех“.

Дан. Лекна

Пјесме Ораховца

Млади црвеник... Ораховца... Стихови раба Саита

Све пјесме у свој збирци су претежно љубавне. Ораховца се изгледа не може отети од љубавних заноса (а какав успјех он има код жена!) — на изстоји да сав разговор (па и у сну) који је имао са женама отајета и даде му шири публицистички Истина од свих његових пјесмама које је до данас написао најеликовитија, најоригиналнија и најснажнија је пјесма штампана у овој збирци: „оридична резинација“. У пјесми Ораховца описује свој живот и старог му оца, који му јавља:

... — Продо сам краву, била је суша. Ах суша, злотворка стара, На сине добри... Бог ти и душа, Пошаљ суницу пара, У овој да се опсрбим знам; Поздрав и хвалу прими.

Саит пише оцу, да и он једва животиари и да му не може помоћи, па кука, што није остао на селу:

... „Тешко је старче и жалим ја те. Јер ти си ногом у гробу, А да сам осто ратар уза те, Можда имо бих собу И чардак неки доброга хата, Жену и доста мала.

Збирку пјесмама „Стихови раба Саита“ треба прочитати. Она је од интереса нарочито за оне којима су мале жене (а коме данас нијесу миле оне!) и који у њима гледају свој идеал.

Ораховца је млад књижевник и врло талентиран. Његове пјесме се радо читају.